

ВІСНИК ЦЕНТРУ

Економічні дослідження Центру відтепер – у регіональному розрізі

Міжнародний центр перспективних досліджень розпочинає постійний моніторинг розвитку регіональної економіки, продуктом якого є публікація "Регіональні тенденції". Видання виходитиме двічі на рік і міститиме аналіз та прогноз основних тенденцій розвитку регіонів, оцінки регіональної економічної політики й оновлюваний рейтинг економічного потенціалу регіонів

Відкриваючи нову публікацію, ми орієнтуємося на вирішення кількох завдань і прагнемо задовольнити інтереси різних груп читачів:

- уряд і широкий загал мають усвідомити основні причини проблем регіонального розвитку;
- під час стратегічного планування та прийняття інвестиційних рішень компанії мають користуватися об'єктивною та своєчасною інформацією про економічні перспективи щодо всіх регіонів України;
- іноземні донори мають бути поінформовані про рівень економічного розвитку регіонів і обґрунтовано спрямовувати допомогу в регіони, які її найбільше потребують.

Започаткування нового регулярного моніторингу потребує детального дослідження об'єкта в ретроспективі. Тому в першому числі ми проаналізували динаміку розвитку регіонів України впродовж 1990-2001 років та порівняли їхні стан і перспективи. Починаючи з другого числа, публікація міститиме глибинний аналіз економічних тенденцій у регіонах протягом останнього півріччя, а також короткостроковий прогноз основних показників.

Аналізуючи соціально-економічний стан і потенціал областей, ми розглядали такі найголовніші аспекти, як динаміка розвитку регіональної економіки, людські ресурси, якість життя, конкурентоспроможність місцевої економіки, бізнес-середовище,

розвиток інфраструктури, інвестиційна та інноваційна діяльність, внутрішній ринок. Нижче наведено основні підсумки порівняльного аналізу, які відображають різні сфери соціально-економічного розвитку кожного регіону.

Результати загального порівняння регіонів

Аналіз розвитку регіонів здійснено за областями, які ми умовно згрупували таким чином:

- Північ: Житомирська, Київська (без м. Києва), Сумська, Чернігівська області;
- Південь: АР Крим (із Севастополем), Миколаївська, Одеська, Херсонська області;
- Центр: Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська області;
- Захід: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області;
- Схід: Запорізька, Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Харківська області;
- Київ.

Якщо прийняти за єдиний показник рівня економічного розвитку обсяг валової доданої вартості (ВДВ) на душу населення, то безперечним лідером серед регіонів України є Київ. Аутсайдер за цим показником – Західний регіон.

Майже всі наведені показники для Києва є найкращими серед регіонів. Єдиний виняток становить частка приватизованих підприємств, проте це можна пояснити радше швидким зростанням загальної кількості підприємств, зареєстрованих у місті. Лідерство Києва зумовлено і його столичним статусом, і високою конкурентоспроможністю економіки. Зокрема частка послуг у структурі економіки тут найвища і сягає майже трьох чвертей ВДВ.

Другим місцем Східний регіон переважно зобов'язаний розвиненій промисловості, частка якої в регіональній економіці найвища в Україні. Завдяки потужній промисловості безробіття в регіоні тримається на помірному рівні. Утім,

Таблиця 1. Основні соціально-економічні показники розвитку регіонів України

Показники	Київ	Схід	Північ	Центр	Південь	Захід
ВДВ на душу населення (2000 рік), грн.	5969	3254	2620	2443	2326	1954
Рейтинг за ВДВ на душу населення (2000 рік)	1	2	3	4	5	6
Населення (2000 рік, млн.)	2,6	16,2	5,9	6,1	7,5	11,2
Природний приріст населення (2000 рік, %)	-0,3	-1,0	-1,0	-1,0	-0,6	-0,3
Рівень безробіття (2001 рік, %, методологія МОП)	6,1	10,7	13,4	10,7	9,6	13,0
% промисловості у ВДВ 2000 року	16,4	48,2	28,3	28,5	23,6	23,8
% сектору послуг у ВДВ 2000 року	73,9	38,3	37	38,7	51,5	42,9
% сільського господарства у ВДВ 2000 року	–	10,1	30,5	28,3	19,9	28,8
% приватизованих підприємств (станом на кінець 2001 року)	13,0	27,6	29,2	25,6	25,2	37,7
ППІ на душу населення (на кінець 2001 року, доларів США)	585	68	84	48	66	42
Середні грошові витрати одного домогосподарства (2001 рік, грн.)	846	508	459	418	478	453

Джерело: Держкомстат. Розрахунки: МЦПД

несприятливі екологічні умови спричинюють високі темпи природного скорочення населення.

За обсягом ВДВ на душу населення Північний і Центральний регіони посідають сусідні третє та четверте місця. Обидва регіони мають подібну структуру економіки. Однак третє місце Північного регіону в основному зумовлене високим економічним розвитком Київської області, що є наслідком її тісних зв'язків зі столицею. Відповідно, на Півночі України показники інвестицій в економіку та добробуту жителів кращі, ніж у Центральному регіоні. Проте через високий рівень безробіття в менш розвинених Сумській і Житомирській областях цей показник загалом у Північному регіоні найгірший у країні.

У структурі економіки Південного регіону домінує сектор послуг, а рівень безробіття є низьким. Проте навіть такі сприятливі показники не дали регіону змоги піднятися вище п'ятого місця за обсягом ВДВ на душу населення, чому є декілька причин. По-перше, у регіоні доволі повільно розвивалося сільське господарство. По-друге, машинобудування, яке має істотну частку в промисловості, стрімко скорочувалося.

Таблиця 2. Значення регіону

Показники	Україна	Київ	Захід	Південь	Північ	Схід	Центр
Частка населення, % (2001)	100	5,4	22,8	18,0	11,9	32,6	12,2
Частка території, % (2000)	100	0,1	12,7	23,7	18,8	23,8	16,7
Частка регіону у ВДВ України, % (2000)	100	11,4	15,9	14,8	11,1	38,1	10,8
Темпи зростання ВДВ, % (2000)	4,1	7,7	4,9	0,9	5,6	5,0	0,4

По-третє, продуктивність праці в секторі послуг укр. невисока. Нарешті, у регіоні слабо розвинена інфраструктура. Усі ці чинники стоять на заваді економічному розвитку регіону, а експортний потенціал залишається низьким. Порівняно великий обсяг грошових витрат домогосподарств зумовлений можливістю отримувати додаткові (часто незарєєстровані) доходи від надання курортних послуг.

Останнє місце в рейтингу посідає Західний регіон, який є другим в Україні за чисельністю населення. Область має високий показник безробіття та малий обсяг інвестицій. У структурі економіки найбільшу частку займає сектор послуг, який розвивався досить повільно та має низьку продуктивність праці. Розвиток сектору зокрема стримували низькі доходи домогосподарств. Промисловість

регіону зазнала суттєвого падіння. Чинниками, які перешкоджають розвитку сільського господарства, є низька організація сектору (господарства населення виробляють 80% продукції) та недостатня активність фермерів. ■

Започаткування публікації стало можливим завдяки фінансовій підтримці East-West Management Institute та Open Society Institute. Якщо ви хочете передплатити "Регіональні тенденції", звертайтеся до Максима Корепанова за тел. (044) 236-5464 або електронною поштою: marketing@icps.kiev.ua. Ви також можете оформити замовлення на одержання публікації через веб-сайт Центру: <http://www.icps.com.ua/pub/> або придбати будь-яку економічну публікацію у веб-магазині: <http://www.icps.com.ua/store/>

Експерти Центру беруть участь у розробленні Державної програми економічного та соціального розвитку

Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції ініціює обговорення проектів розділів Державної програми економічного та соціального розвитку України на 2004 рік, до участі в якому запрошено представників провідних неурядових організацій

Обговорення відбувається на рівні заступників державних секретарів Міністерства економіки за участю керівників профільних міністерств та установ у рамках кампанії щодо забезпечення відкритості органів державної влади. Протягом червня-липня 2003 року експерти Центру разом з представниками інших відомих недержавних організацій, що діють в Україні, візьмуть участь у нарадах-обговореннях з таких питань:

Соціальна політика

- демографічна ситуація;
- грошові доходи населення та заробітна плата;
- зайнятість населення та ринок праці;
- пенсійна реформа;
- соціальне забезпечення;
- реформування житлово-комунального господарства.

Гуманітарна сфера

- освіта;
- культура;
- розвиток інформаційного простору;

- туристично-рекреаційна галузь;
- охорона навколишнього природного середовища;
- техногенна безпека.

Забезпечення умов для дальшого соціально-економічного зростання

- податково-бюджетна політика;
- грошово-кредитна та валютно-курсова політика;
- формування конкурентного середовища;
- адміністративна реформа та поліпшення якості державного управління.

Політика розвитку фінансового ринку

- фондовий ринок;
- розвиток небанківських фінансових установ і ринку фінансових послуг;

- оздоровлення та зміцнення банківської системи.

Розвиток реального сектору економіки

- енергозабезпечення;
- реалізація енергозберігальної моделі розвитку економіки;
- промислова політика;
- аграрна політика;
- транспорт;
- зв'язок та інформаційні технології;
- розвиток зовнішньої торгівлі та підвищення експортного потенціалу України;
- європейська інтеграція та вступ до Світової організації торгівлі;
- регіональна політика.

Окрім представників МЦПД, до обговорення запрошено експертів Інституту економічних досліджень і політичних консультацій, Світового банку, ПАДКО, Програми розвитку ООН, Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова та ін. ■

"Вісник Центру" є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетню, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044)236-5464, факс: (044) 236-4668. Редактор "Вісника Центру" Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044)236-4477. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.